

**Експертно-аналітичний висновок і пропозиції ФПУ
до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих
актів України щодо підвищення пенсій» (реєстр. № 6614 від 22.06.2017)**

Зважаючи на необхідність подальшого удосконалення пенсійної системи з метою забезпечення її справедливості та підвищення рівня пенсійного забезпечення осіб, переважна більшість яких отримує пенсії межі бідності, VII З'їздом ФПУ схвалено Стратегію діяльності Федерації профспілок України на 2016–2021 роки «Європейський вибір», якою визначено завдання профспілок у цьому напрямі.

Виходячи із зазначеного, Федерацією профспілок України підтримуються пропозиції до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» (реєстр. № 6614 від 22.06.2017), зокрема:

1. Скасовуються спеціальні норми з призначення пенсій для окремих категорій працівників (працівникам прокуратури, наукових організацій, журналістам, народним депутатам, особам місцевого самоврядування та ін.) і встановлюються для всіх єдині правила обчислення пенсій.

2. Для посилення спроможності Пенсійного фонду до забезпечення виплати пенсій Пенсійний фонд поступово позбавляється від невластивих видатків, які покладаються на Державний бюджет, зокрема: доплати до прожиткового мінімуму, пенсій за вислугу років та на пільгових умовах, виплати цільової грошової допомоги на прожиття інвалідам війни та учасникам бойових дій, а також відшкодування єдиного внеску за працюючих інвалідів на підприємствах УТОС, УТОГ.

3. Забезпечується підвищення раніше призначених пенсій для 5,6 млн осіб (за даними Мінсоцполітики), більшість яких отримують пенсії менше межі бідності.

4. На вимогу профспілок, зокрема учасників акцій протесту від 06.07.2016 та 08.12.2016, відновлюється виплата пенсій працюючим пенсіонерам у повному розмірі.

5. Замінюється механізм відшкодування пільгових пенсій на сплату роботодавцями підвищеного розміру ЄСВ (15% – Список № 1, 7% – Список № 2).

6. Скасовується понижуючий коефіцієнт до розміру пенсії, що застосовується до пенсій жінкам, яким у період до 1 січня 2015 року призначено дострокову пенсію в 55 років (за наявності 30 років страхового стажу та за умови звільнення з роботи).

7. Запроваджується диференційована шкала необхідного страхового стажу для призначення пенсії, що сприятиме легалізації зайнятості та доходів.

8. Удосконалюються окремі норми пенсійного законодавства стосовно порядку призначення і перерахунку пенсій, сплати єдиного внеску та ін.

Разом з тим, у законопроекті «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» містяться окремі норми, спрямовані на звуження існуючих державних гарантій пенсійного забезпечення, зокрема:

1. Зменшується коефіцієнт страхового стажу з 1,35 до 1,0, що призведе до значного зменшення пенсій, які призначатимуться з 2018 року, порівняно з їх призначенням за нормами чинного законодавства. Запропоноване не відповідає Конвенції МОП № 102 щодо забезпечення розміру пенсії за наявності 30 років стажу роботи у розмірі не менше 40% заробітку.

При стажі 35 років і отриманні зарплати на рівні середньої по країні розмір пенсії у 2018 році буде лише трохи більше мінімальної пенсії, що пояснюється лише тим, що 2018 року базовий показник середньої зарплати по країні для розрахунку пенсії братиметься за останні 2 роки (2016, 2017), а не 3 роки (2015, 2016, 2017) перед зверненням за пенсією.

Таким чином, при отриманні заробітку у діапазоні майже до середнього по країні (приблизно 70% працюючих) та вартості одного року страхового стажу 1,0%, приблизно 60% працюючих не виходитимуть навіть на мінімальний розмір пенсії за віком.

Розрахунки Мінсоцполітики на 2018 і 2019 роки зроблені з урахуванням зростання середньої зарплати щорічно на 30%. Дійсно, при такому її зростанні, виходячи із середньої зарплати по країні та коефіцієнта страхового стажу 1,0, отримуємо пенсію трохи вище мінімальної. Але це ефект короткостроковий. Як тільки темпи заростання середньої зарплати в країні будуть знижені до близько 10%, при аналогічних розрахунках (середня зарплата по країні, стаж 35 років) пенсія буде на рівні мінімальної або нижче.

Пропозиції. Найкращий варіант – залишити існуючий коефіцієнт страхового стажу 1,35%, який більшою або меншою мірою забезпечує диференціацію розмірів пенсії залежно від стажу вище мінімальної.

Інший варіант. З метою зацікавлення особи в напрацюванні необхідного стажу для призначення пенсії та детінізації зайнятості можна запропонувати розглянути питання щодо встановлення диференційованої шкали тривалості зазначеного стажу. Зокрема, чим більша тривалість страхового стажу, тим вище коефіцієнт. Наприклад, при стажі 30 років – коефіцієнт 1,1; 35 років – 1,2; 40 років – 1,33.

2. Ліквідовуються пенсії за вислугу років (крім артистів) особам, які не мають права на зазначений вид пенсії на момент введення в дію Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій».

Пропозиції. Вилучити із законопроекту норми, які стосуються ліквідації пенсій за вислугу років, а питання щодо подальшого реформування цієї системи розглянути під час запровадження професійних пенсійних систем.

3. Збільшується тривалість страхового стажу, необхідного для призначення пенсії за віком, з 15 до 35 років. На сьогодні середня тривалість стажу у пенсіонерів становить 36 років. Оскільки за період після 01.01.2004 до страхового стажу зараховуються лише періоди, за які сплачено єдиний внесок, та з огляду на

стан ринку праці, проблеми з працевлаштуванням осіб передпенсійного віку, запропоноване призведе до зниження середньої тривалості страхового стажу. Конвенція МОП № 102 передбачає забезпечення пенсії при наявності 30-річного періоду сплати страхових внесків.

Пропозиції. Передбачити поступове підвищення необхідного страхового стажу для призначення пенсії з 2019 року протягом, скажімо, не 10, а 20 років, встановивши верхню межу необхідного страхового стажу у 30 років.

4. Скасовується індексація пенсій, що здійснюється відповідно до Закону України «Про індексацію доходів населення». Це порушує принцип соціальної справедливості стосовно зазначеної категорії громадян, зменшує купівельну спроможність та призведе до подальшого зниження рівня соціального захисту.

Пропозиції. Вилучити пропозицію щодо скасування індексації пенсій. Перехід на щорічну «індексацію» пенсій можливий лише за рівня інфляції 2–4% на рік.

5. У 2018–2020 роках підвищення призначених пенсій проводитиметься за рішенням Кабінету Міністрів України, з урахуванням фінансових можливостей бюджету Пенсійного фонду. І лише з 2021 року провадитиметься підвищення пенсій на 50% росту зарплати за попередні 3 роки та на 50% індексу споживчих цін попереднього року.

Пропозиції. Перенести термін щорічного підвищення пенсій на 50% росту зарплати за попередні 3 роки та 50% індексу споживчих цін з 2021 року на 2019-й.

6. Виключаються з переліку осіб, які мають право на пільгове пенсійне забезпечення:

– жінки, зайняті протягом повного сезону на вирощуванні, збиранні та післязбиральній обробці тютюну;

– жінки, які працюють у сільськогосподарському виробництві та виховали п'ятеро і більше дітей.

Пропозиції. Таке виключення є передчасним, оскільки можливі звернення зазначених категорій осіб за призначенням пенсії.

Щодо жінок, які працюють у сільськогосподарському виробництві та виховали п'ятеро і більше дітей, а нині мають право на пенсію незалежно від віку і тривалості страхового стажу, то це питання потребує обговорення. Нині існує інша норма: жінки, які народили п'ятеро або більше дітей та виховали їх до 6-річного віку користуються правом пенсійного забезпечення після досягнення 50 років за наявності стажу не менше 15 років.

7. Запроваджуються норми, якими при настанні страхових випадків (нешасний випадок на виробництві, профзахворювання) потерпілим (їх сім'ям) призначатиметься один вид виплат за їх вибором: щомісячна страхова виплата втраченого заробітку або пенсія по інвалідності (у разі втрати годувальника).

Нині призначаються обидві виплати в межах середнього заробітку, який мав потерпілий до настання страхового випадку.

Пропозиції. Враховуючи низькі розміри страхових виплат, недостатній рівень соціального обслуговування непрацездатних осіб (удома, в стаціонарних закладах, в умовах реабілітації тощо), яке повною мірою забезпечується в інших країнах, доцільно залишити на певний перехідний період можливість призначення страхової виплати і пенсії по інвалідності в мінімальному розмірі (що фактично здійснюється нині).

8. Пенсії, призначені за «спеціальними» законами, продовжуватимуть виплачуватися, але їх розмір не переглядатиметься і не індексуватиметься. За бажанням, особа може перейти на інший вид пенсії.

Пропозиції. Передбачити норми щодо періодичного підвищення та індексації «спеціальних» пенсій. Зважаючи на низьку заробітну плату, яка в попередні роки виплачувалася, наприклад, державним службовцям, при неможливості займатися іншою, крім передбаченої законодавством, діяльністю, їм гарантувалося пенсійне забезпечення у відносно (на 10–20%) вищих розмірах. Відмова від проведення підвищення пенсій і їх індексації порушує право громадян на забезпечення купівельної спроможності пенсій в умовах постійного зростання цін і тарифів.

9. Пропонується встановити максимальну величину бази нарахування єдиного внеску на рівні 15 розмірів мінімальної заробітної плати. Нині така величина встановлена на рівні 25 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Пропозиції. Скасувати встановлене обмеження щодо нарахування і сплати єдиного внеску або передбачити вищу межу, наприклад у 30–50 розмірів мінімальної заробітної плати.

10. Потрібні заходи щодо легалізації зайнятості та отримання доходів, а також реформування системи оплати праці.

Зазначені негативи можуть бути мінімізовані в подальшій роботі при доопрацюванні проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» (реєстр. № 6614 від 22.06.2017).

На засіданні 3 липня 2017 року СПО об'єднань профспілок ухвалено рішення про необхідність доопрацювання даного законопроекту.

**Управління соціального страхування
і пенсійного забезпечення апарату ФПУ**